

Les millors obres de les lletres gironines (31) Per la concòrdia

Francesc Cambó fou un notable periodista, un escriptor constant i un assagista agut, la seva personalitat política es menjà els seus altres registres. Presentem un dels seus assaigs més suggerents, on mostra diàfanament el seu pensament. Forma part dels vuit volums de la seva obra completa, de mil pàgines cadascun.

Josep Maria Figueres
PROFESSOR DE LA UAB

Per la concòrdia, de Francesc Cambó, és un assaig que esdevé clam per l'entesa i que és ben vàlid en les línies argumentals tant pel segle XIX com pel XXI, atès que rona fredament, com Gaziel, de qui era amic i compartien trobades d'anàlisi intel·lectual, que si amb guerres no es resol el conflicte permanent entre Catalunya i Espanya cal una entesa, un pacte, un acord, amb lleialtat i paraula, per a resoldre-ho. I apunta Cambó que quan s'allargassa totes les parts hi perden i cap benefici se'n treu pel conjunt.

L'obra apareix públicament en català el 1930 editada per la Llibreria Catalònia. Cambó, mort Prat el 1917, és l'home fort de la Lliga i del seu diari *La Veu*, així com de la cadena de diaris del país que li projecten l'ideari i amb la seva oratòria i ploma és un líder seguit. El partit no serà dèbil sinó molt fort encara que hagi perdut les eleccions del 1931. Es reedita el mateix 1930 i a NAGSA el 1934. Apareix també Madrid a CIAP (Compañía Hispanoamericana de Publicaciones) en dues edicions. Mig segle després tornarà a ser editat en català i en espanyol (1986 i 1999) i tindrà, encara, una altra edició a les obres completes (Alpha, 1984) en el volum quart dedicat als llibres de Cambó. L'obra fou escrita el 1927 amb el títol *El silenci de Catalunya* i és prohibida per la censura de la dictadura de Primo de Rivera.

Prohibit per la dictadura i autoritzat per la República

Llegim al setmanari madrileny *Estampa* el 1930 que fou mecanografiada i editada en cíclostil de forma clandestina. L'import de la venda fou destinat als empresonats per la dictadura.

Les tribunes del patrici, mecenes, líder polític i escriptor, seran nombroses: fa conferències i omple els teatres on vagi, articles, anunciats amb antelació amb el desig del tast de qui s'espera un bon àpat, i, quan s'ho val, en un llibre *ad hoc*. L'home que té la paraula im-

mediatament, en el seu lèxic habitual, és la que més apareix als seus escrits, s'atura per reflexionar i escriu aquest llibre com una contribució. És un viatge, ràpid és clar, com si fos el seu vaixell Catalònia per l'Adriàtic o l'Egeu, una exposició d'unes idees molt clares: Catalunya no pot separar-se d'Espanya i Espanya no pot diluir Catalunya. El més raonat, sensat i prudent és entendre's i remar junts amb el respecte com a bandera. Cambó s'hi escarrassà però cal ser dos per fer un pacte i fracassà.

Per la concòrdia exposa d'una forma molt àgil i amb una prosa nerviüda i clara, l'ahir per entendre el present i com la història ens forja la situació que entén complexa però a la que aspira a modificar. Un llibre talment com un reportatge, alhora que pel seu valor un document, i pel seu to un assaig de pensament. L'ideari de Cambó en aquest sentit és constant, i serà molt lineal en el seu pensament. El 1908 té articles amb títols eloqüents: «El catalanisme constructiu» o «Ca-

talunya davant Castella», fins a l'aplec recent, de lectura obligada «El catalanisme regeneracionista», que aplega nombrosos treballs per Jordi Cassassas, curador de l'obra completa, i configuren la més rica i densa aportació sobre el pensament de Cambó per la interessant introducció de l'historiador.

Aquell «*Castilla ha hecho España y Castilla la ha deshecho*» d'Ortega y Gasset (1922) té el seu contrapunt en les propostes des Cambó, ministre de la monarquia, líder del catalanisme i també in-

1930
Primera edició en català.

equivoc polític que vol alhora defensar la catalanitat des del catalanisme amb una contribució a l'Espanya gran. Una missió impossible a la que es respon des d'inicis del segle amb l'assalt al diari de Cambó pels militars (25 de novembre de 1905) i amb les

campanyes d'*El Imparcial* i *Abc* contra la proposta d'Estatut d'Autonomia el 1918. La resta, història coneguda: una guerra per fer callar la reivindicació catalana i anul·lar l'estat liberal que començava a arrencar. El llibre condensa un pensament que si bé ha

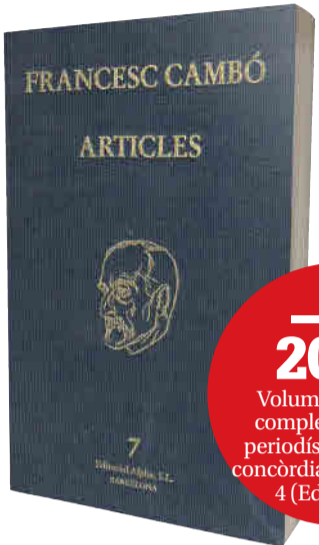
estat criticat té punts d'elogis des de l'esquerra com A. Rovira i Virgili o de les files pròpies com la biografia que li dedica Josep Pla, que en lloa l'oratòria i argumentació, el pensament i la seva metòdica precisió.

1930
Primera edició en espanyol.

1999
Edició en català a Proa.

2007
Volum 7 de l'obra completa (articles periodístics). «Per la concòrdia» és al volum 4 (Ed. Alpha).

Francesc Cambó

Polític i assagista notable gràcies al primer periodisme

Francesc Cambó i Batlle (Vergés, 1876 - Buenos Aires, 1947), de família de classe rural mitjana, va anar a estudiar dret a Barcelona, on col·laborà al diari *La Veu*, milità políticament i fou regidor a l'Ajuntament i diputat al Congrés per la Lliga. Havia treballat de passant al despatx de Verdaguier i Callis. Aquesta relació li permet d'entrar en contacte, en l'etapa de *La Veu* setmanal, amb el catalanisme polític i especialment amb la redacció del periòdic, on hi publicarà articles diversos des del 1898 sobre aspectes relacionats amb les nacionalitats en el context de la política internacional i, gràcies a la intervenció de R. Casellas i, segurament, del mateix E. Prat de la Riba, tindrà cura de la secció d'internacional al diari l'any següent desenvolupant una carrera fulgurant. A més de redactor, episodi poc conegut de la seva vida, en serà col·laborador rellevant, el més publicat, s'anuncien els seus articles la vigília en nota a portada i esdevé l'editor i home fort del diari.

Un dels elements puntals en la projecció pública de Cambó, doncs, és *La Veu*, i no només en la formació de la seva imatge sinó en el precís ús, gràcies a l'ajuda de Prat, del periòdic. De les primeres cròniques de política internacional en portada a començaments de segle, com altres redactors i col·laboradors, als articles doctrinaris de fons els anys trenta hi ha tot un camí en el qual Cambó potenciarà la projecció social i política del diari. Només cal veure l'episodi del 1917 quan creà títols alternatius i fins i tot projecta un que s'hagi de dir *La Veu de Barcelona*, etc. o el suport habitual de *La Veu* al conjunt de revistes i col·leccions de llibres de l'Editorial Catalana. En la seva biografia, Pla ho palesa nítidament: «Cambó, en tot aquest període i fins que per la pressió d'Ildefons Sunyol i de Prat entrà a l'Ajuntament, a més de periodista el seu dinamisme el portà a ser propagandista, agitador» com explica Pla en el seu *Cambó* cèlebre. Com a polític serà considerat, ras i curt, el portaveu del catalanisme polític.

La Lliga impulsarà una editorial política, amb pocs textos editats, a més de la coneguda Editorial Catalana més de to comercial. Cambó, com Prat amb els articles, hi tindrà obra publicada, seran els discursos (1935), amb prefaci de Ramon d'Abadal. Si bé són força coneguts no ho és tant l'articulística. Se'ns mostra, en textos de notable incidència social, un Cambó dinàmic i viu. Sigui a *La*

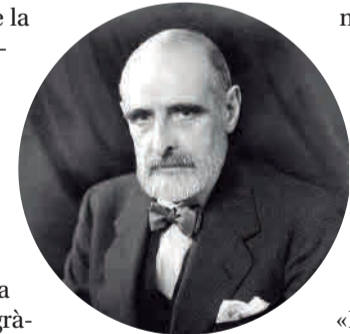
Veu o en altres plataformes periòdiques el pensament de Cambó apareix amb contundència i constància el primer terç del segle passat.

La trajectòria en l'ús de la premsa per part de Cambó és ben lineal i el simple enunciat dels títols palesa la vocació àmplia i heterogènia de continguts que són principalment de caràcter internacional sense desconsiderar la política espanyola tot i que relativament en la primera etapa no sovintegen els textos d'aquesta temàtica. Els centenars d'articles que publica constitueixen una amalgama de textos entre política internacional la primera dècada de vida del diari, i política espanyola la darrera i el configuren com palesarà en els seus llibres, algun d'aplec d'articles, com un fi analista i un sagaç, agut i culte observador de la realitat.

És una pena que se'l conegui poc, per exemple el Cambó periodista amb un volum d'articles mil pàgines publicats en la seva obra completa. La sèrie inicial a *La Veu* on va començar el mateix 1899, de «Política estrangera» així com els articles, també de política internacional, signats per «Pagès» mostren l'interès vers un aspecte clau en el periodisme d'opinió fet per un polític dinàmic, parlar a

raig, com un discurs i lliurement. Tenen especial relleu els articles que amb la sèrie «De fora Cà a Ciutat» publica l'estiu del 1903 arran l'afer del gas Strache quan té la doble condició de regidor i periodista. Els anys vint hi haurà pocs textos de Cambó al diari i seran, com la sèrie *Visions d'Orient*, anunciants generosament i presentats amb relleu. Redactors d'internacional com J. Pellicena s'ocupen de la política europea i americana amb constància i és que el líder havia passat de redactor anònim o destacat a capdavanter polític als qui els periodistes havien d'anar a recollir les declaracions a casa seva com corresponia a una relació de dependència. El jove Cambó, del que se'n donen poques referències i especialment Alfons Almendros en un article a la *Revista de Catalunya* el 1990.

Sobta el silenci a les *Memòries* de molts temes, per exemple del mateix diari que tant servei li feu, *La Veu de Catalunya* amb referències pobres, escasses. En només mitja pàgina explica la transformació de setmanari a diari i com assumí la secció de política internacional amb el nom de «Política exterior i Moviments Particularistes».

Un fragment

L'ideari d'un líder: ni ruptura ni submissió, entesa

Seleccionem d'aquesta proposta per a una articulació justa entre l'estat i Catalunya dos fragments que exposen la nitidesa i fermesa del pensament de Cambó que, seguint Prat, rebutja l'assimilació i també la separació tot argumentat una entesa, una concòrdia. Una proposta que no fou acceptada per l'Estat i Cambó, lúcida, ho remarca en una impecable formulació on conjumina el saber fer expositiu de l'advocat, la diafanitat del periodista i la dialèctica de l'assagística.

«El govern dictatorial compta, per a l'èxit d'aquesta política, [assimiladora] amb una decidida col·laboració catalana. Ah! Però aquesta col·laboració catalana és cosa ben diferent de la que trobà la tasca assimiladora dels segles XVI al XVIII, quan era el millor i més selecte de la societat catalana que ajudava l'ac-

ció assimilista! Ara la col·laboració catalana és de tal mena que, en comptes d'ajudar-lo, ha contribuït al fracàs total del darrer intent assimilista.

Fem el balanç de la política assimilista seguida amb Catalunya durant quatre centúries.

L'actiu és en blanc: no s'hi pot inscriure

una sola partida.

Si no hagués causat cap dany -veurem després els seus estralls- la política assimilista seguida amb Catalunya mereixeria ja la màxima condemna per la seva ineficàcia. Una política persegueix un resultat. L'únic que justifica una política, és la seva eficàcia. Una política totalment, absolutament inefi-

caç està, per això sol, definitivament judicada.

Avui, després de quatre segles de política assimilista, en la qual s'ha aplicat, des de l'acció brutal de les armes a l'acció suau i penetrant de la cultura, en la qual l'assimilisme per coacció política ha tingut totes les modalitats imaginables, el fet diferencial català és més acusat que mai i l'adhesió dels catalans a aquest fet és cent vegades més intensa i més extensa que no ho era en el moment en què l'acció assimilista va iniciar-se. I després de quatre segles d'ineficàcia, ¿no us sembla que ja n'hi ha prou per a judicar definitivament una política?

(...)

Si en venir el règim que ha de substituir la dictadura no es va lleialment a la solució del problema català, la immensa tasca d'iniciar a Espanya la instauració d'un règim democràtic serà pertorbada pel problema de Catalunya. Quan l'esforç convergent de tots seria amb prou feines capaç de dur a bon terme la gran empresa, el necessari concurs català serà convertit en una dificultat a sumar

a totes les altres.

Mantenir viu i enverinar el problema català, ultra l'inconvenient que acabo d'assenyalar, i aquell perill que he examinat en el capítol IV, suprimeix tota possibilitat d'aprofitar l'ideal ibèric com a factor per a generar la nova Espanya.

I un ideal -no ho dubteu- serà aleshores indispensable. Sense l'impuls d'un gran ideal els pobles no arriben mai a prendre volada que els duu a la grandesa. Amb bon govern, amb millores i progressos materials, un poble manté el lloc que una embranzida espiritual ha pogut donar-li. Però l'ascensió, sols d'un gran ideal col·lectiu pot venir-li.

¿Somiaríem ningú, encara, que aquest ideal sigui la prossecució d'una política assimilista, fracassada després de quatre segles d'actuació, i responsable de les grans etapes de la decadència espanyola?

¿És que per a Espanya no compta el temps? ¿És que imagina ningú que Espanya pot perdre en lluites interiors una altra centúria? Jo no puc creure que a Espanya la inconsciència pugui ésser general i pugui ésser eterna.